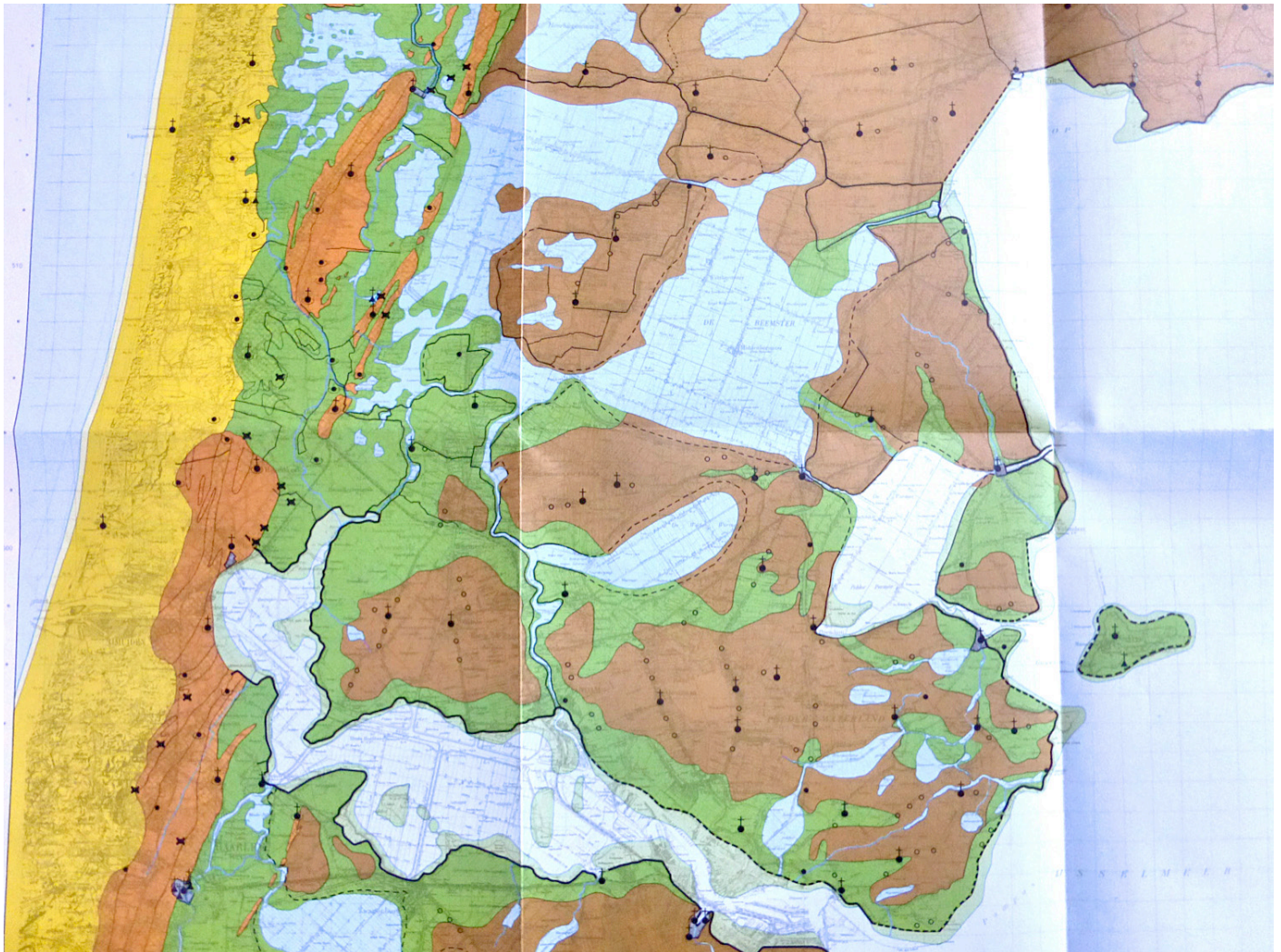

LANDSCHAP, WIND EN WATER

KAART UIT 1350

INFO

Op deze kaart uit 1350 ziet Noord-Holland er heel anders uit dan nu. Wat is het grote verschil?

Het IJsselmeer (rechts op de kaart) was toen nog echt een zee en heette de Zuiderzee.

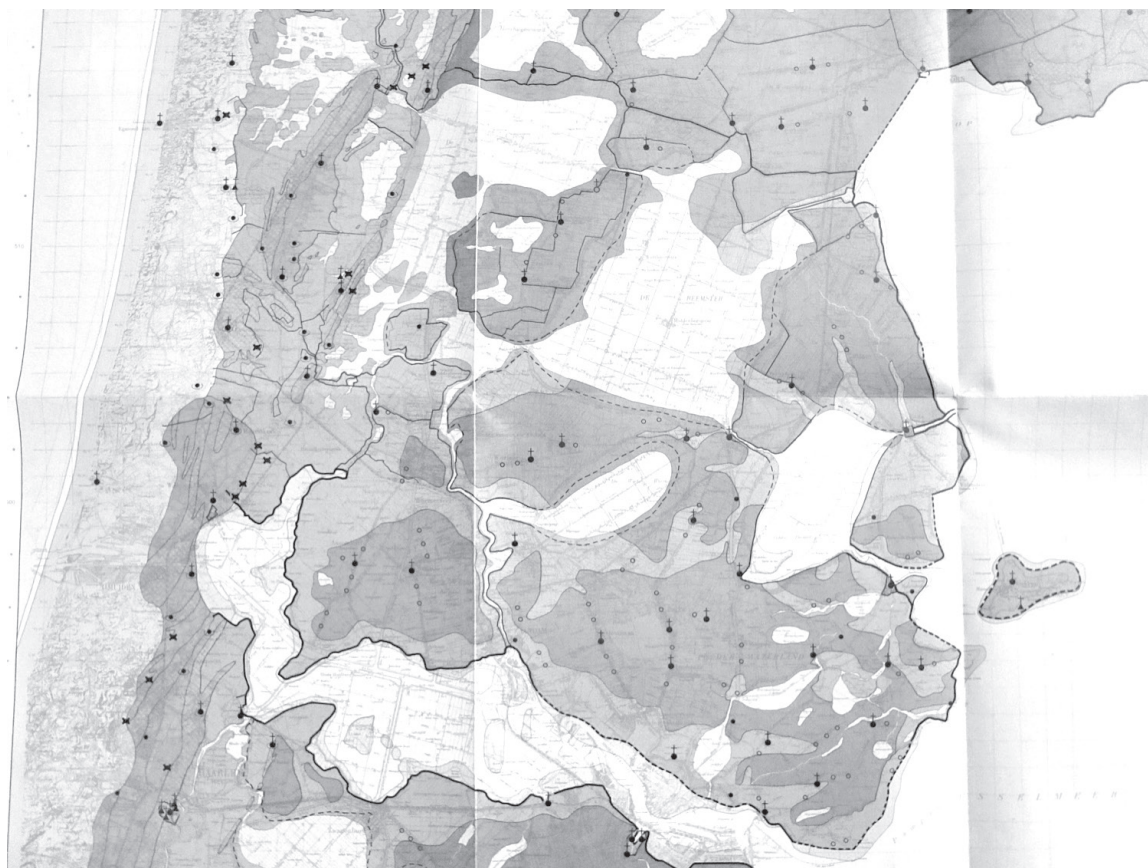
Legenda

- = Duin
- = Klei
- = Veen
- = Strandwal

OPDRACHTEN: KAART UIT 1350

1. Teken op de kaart van 1350 een pijl waar Uitgeest ligt.
2. Zoek uit hoe je vanuit Uitgeest de zee kon bereiken, in die tijd ging je de zee op via de Zuiderzee, nu het IJsselmeer.
Het kon op drie manieren.
Geef de routes aan met zwarte pijlen op de kaart.

3. Zoek wat de verschillende kleuren betekenen op de kaart van 1350. Vul in:

Geel:	Licht bruin:
Groen:	Donker bruin:
4. Vul in: Er was bijna meer ..... dan land in Noord-Holland in 1350.

LANDSCHAP, WIND EN WATER

VAARROUTES VANUIT ALKMAAR IN 1547

Schilderij: Gezicht op Beverwijk vanaf het Wijkerveer.
Van schilder Salomon van Ruysdaal

INFO

Vaarroutes waren belangrijk omdat er nog geen asfaltwegen waren en geen auto's, fietsen, bussen of treinen. Bijna al het vervoer ging per boot.

In het Jaarboek Historische Vereniging Uitgeest 2004 lezen we:

In de 16e eeuw vertrok er elke zondag vanuit Uitgeest een schuit naar Amsterdam met stukgoed, levend vee en passagiers. Uitdrukkelijk werd vermeld dat in de passagiersruimte geen vee mocht worden ingeladen'.

zie ook de achterkant →

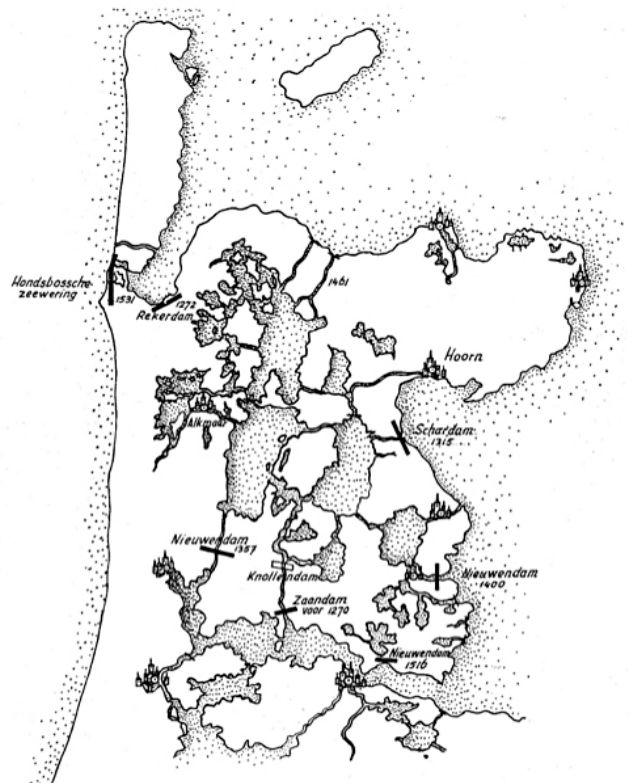
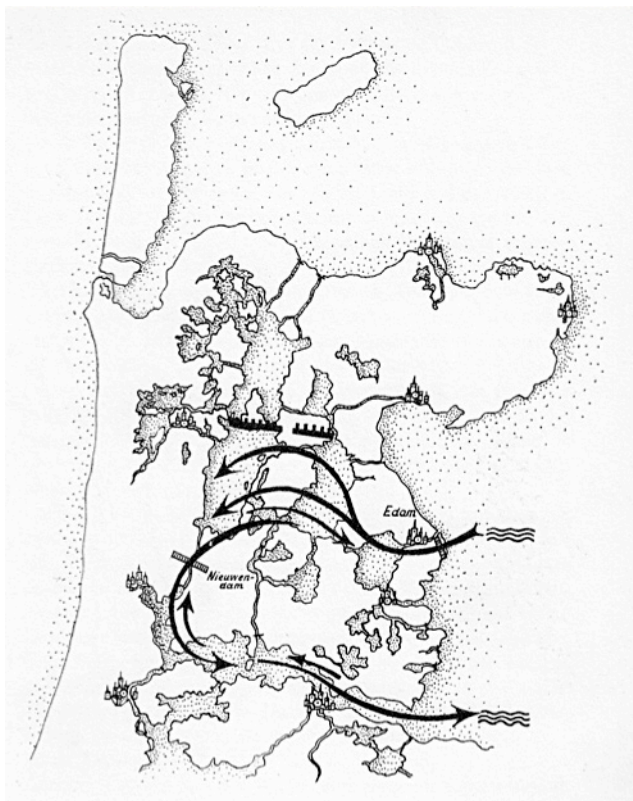
CORNELIS CORNELISZON VAN UITGEEST - ZAGEN OP DE WIND

LANDSCHAP, WIND EN WATER

EB EN VLOED

INFO

De linkerkaart laat zien hoe eb en vloed kwam en ging in Noord-Holland. Eb en vloed is leuk als je aan zee aan het spelen bent. Maar voor de inwoners van Noord-Holland was eb en vloed helemaal niet zo leuk. Bij vloed en harde storm kon je huis en je land onder water komen te staan.

OPDRACHT: EB EN VLOED

1. Kijk op de rechterkaart zie je wat de mensen deden om het water tegen te houden.

Tip: Veel plaatsnamen in Noord-Holland zijn naar deze maatregel genoemd.

2. Vul in:
Om het water tegen te houden bouwden de mensen in Noord-Holland

..... , zoals in de plaatsen .....

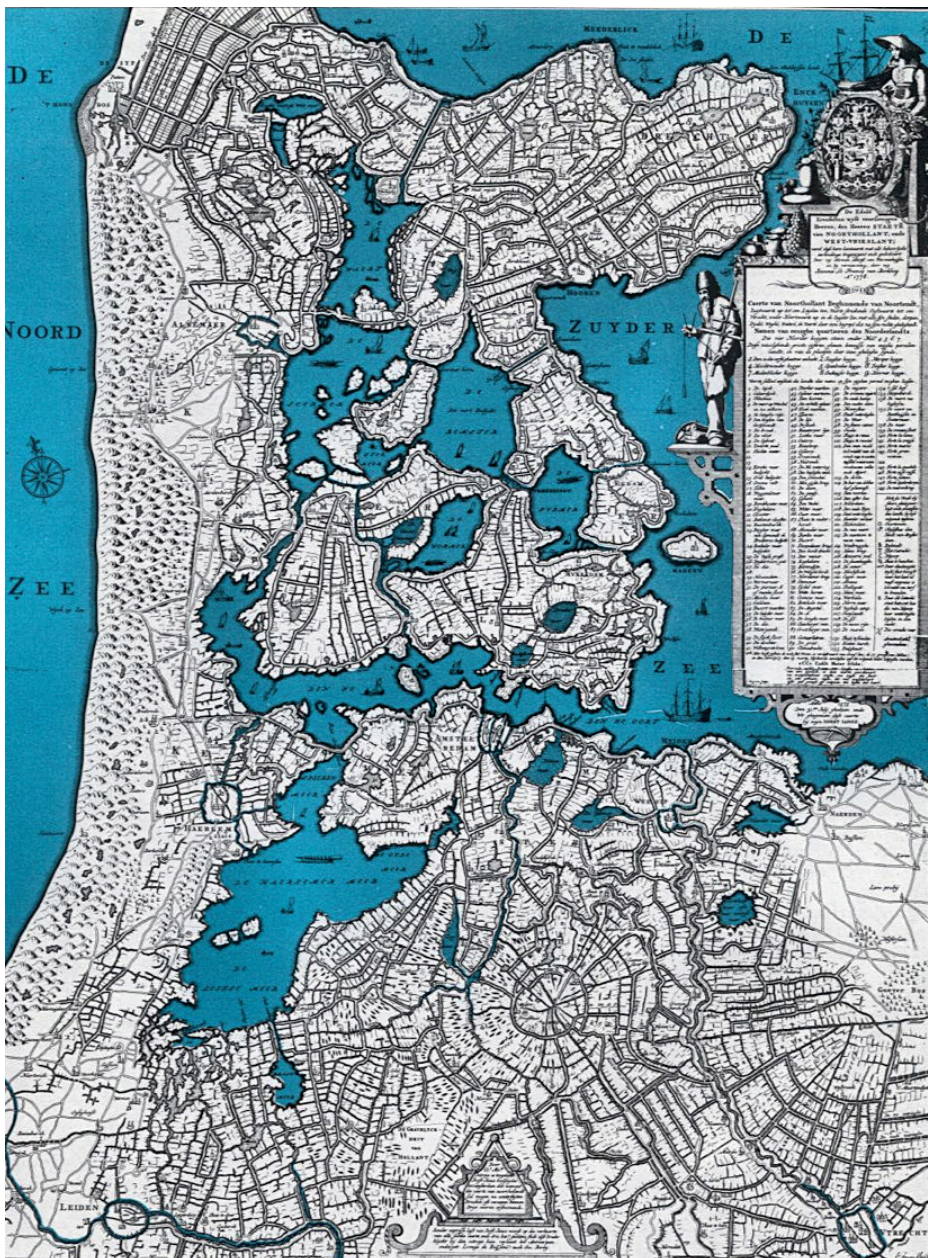
en .....

LANDSCHAP, WIND EN WATER

DE MEREN WERDEN STEEDS GROTER

INFO

Deze kaart is van 1575.

Toen was Cornelis Corneliszoon al geboren.

De natte veengebieden waren in gebruik genomen als grasland om koeien op te laten grazen. Om het teveel aan water weg te werken, groeven de mensen sloten. Hierdoor werd het land droger maar het land kwam ook steeds lager te liggen. Dit noemen we inklinken van het veen.

Ook sloegen de golven van het meer bij harde storm het veen van de oevers weg. Dit heet oeverafslag. De meren werden zo steeds maar groter.

OPDRACHT: DE MEREN WERDEN STEEDS GROTER

1. Zoek uit wat de mensen vroeger deden om de meren niet nog groter te laten worden.
2. Vul in:
Om te zorgen dat de meren niet steeds groter warden, legden de
mensen ..... om de meren.

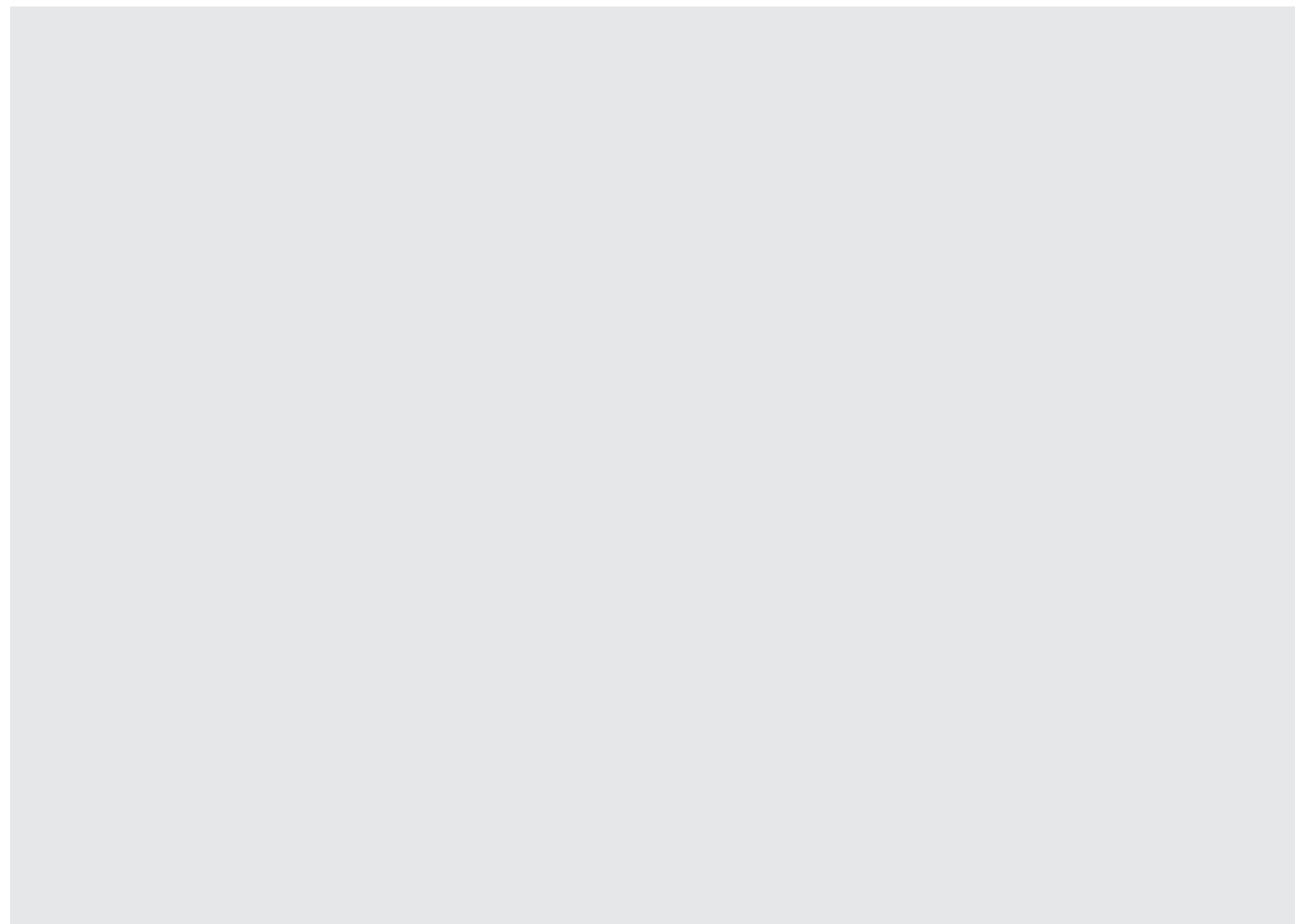
Geef ze met zwart aan op de kaart.

LANDSCHAP, WIND EN WATER

POLDERMOLENS

INFO

Op de dijken kwamen molens te staan.

Als de meren te vol liepen, gebruikten de mensen poldermolens om het water uit het meer te scheppen. Op andere plaatsen gebeurde het omgekeerde. De poldermolens werden daar gebruikt voor de afwatering van de sloten van de polders naar het meer toe.

zie ook de achterkant →

CORNELIS CORNELISZOOM VAN UITGEEST - ZAGEN OP DE WIND

LANDSCHAP, WIND EN WATER

POLDERMOLENS

In Uitgeest stonden vijf poldermolens. Deze poldermolens bemaalden de Uitgeesterbroekpolder. Het water ging naar het Uitgeestermeer toe.

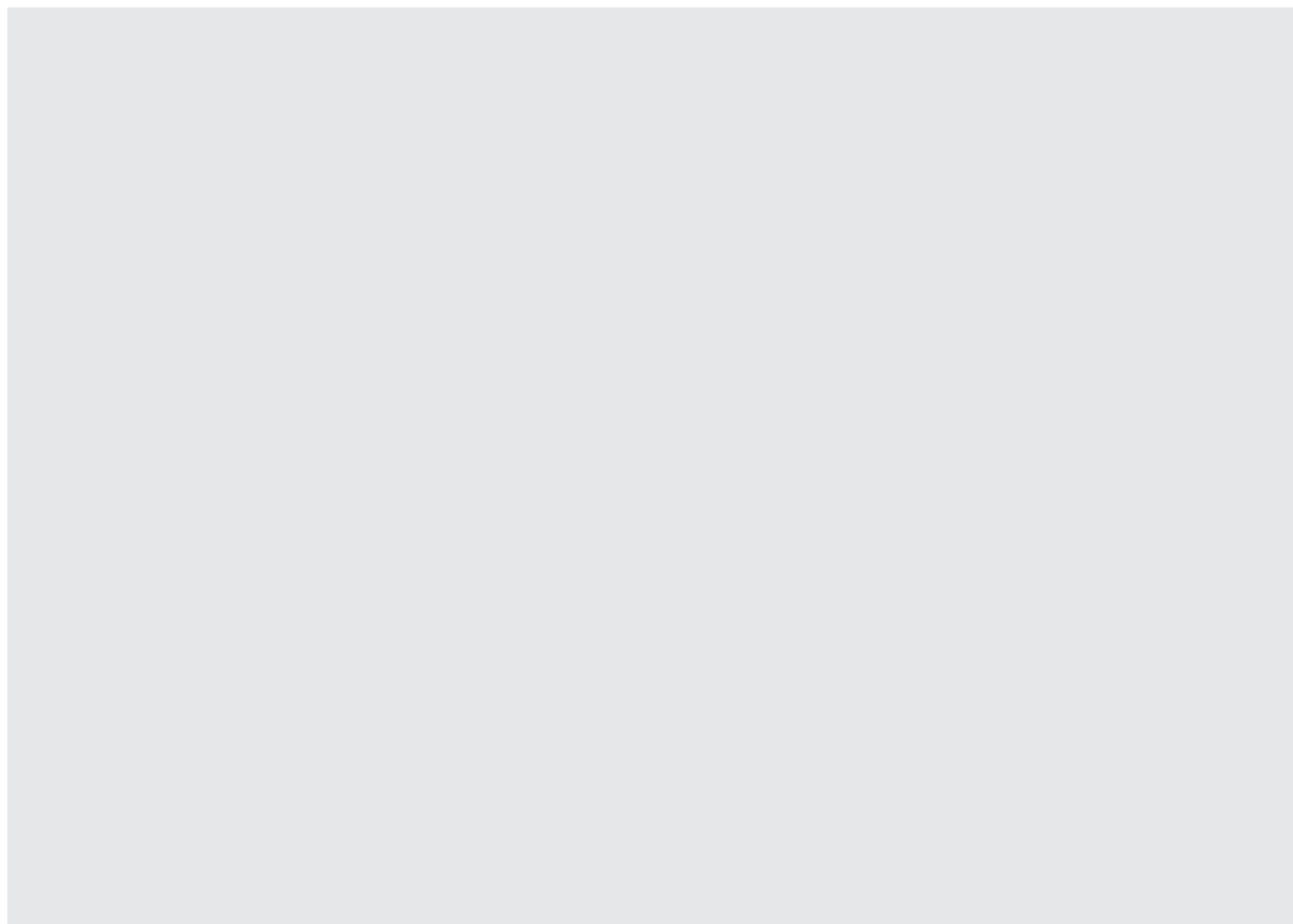
zie ook de voorkant →

CORNELIS CORNELISZOOM VAN UITGEEST - ZAGEN OP DE WIND

OPDRACHT: POLDERMOLENS

1. Vul in: Poldermolens gebruiken ..... om water naar andere plekken te .....
.....
2. Geef met pijlen op de kaart aan van waar en waarnaar het water ging met behulp van de molens.

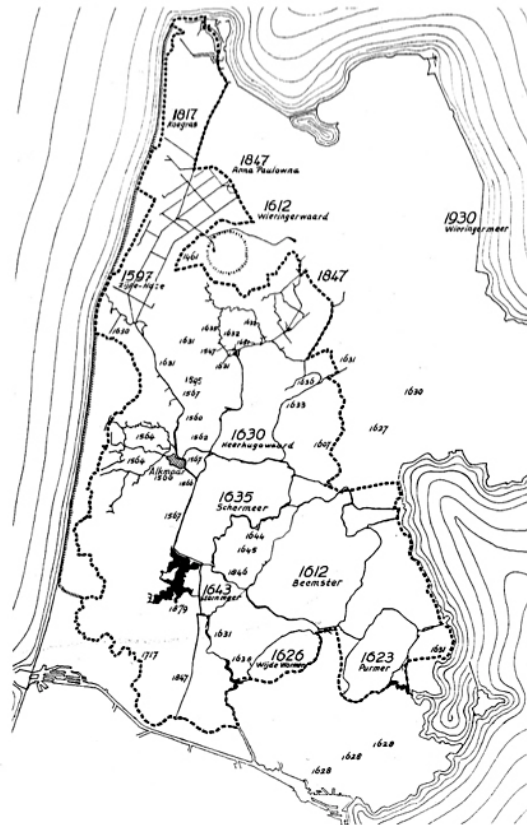
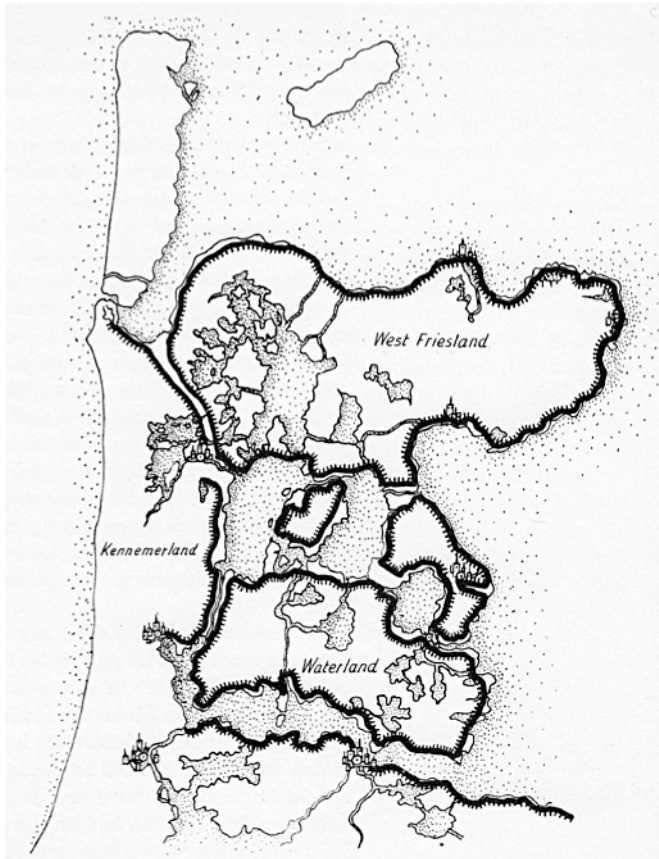

LANDSCHAP, WIND EN WATER

LANDAANWINNING

INFO

Er kwamen in de 16e eeuw steeds meer mensen in Noord-Holland wonen en die moesten allemaal gevoed worden. Daarom zocht men naar meer grond om voedsel op te kunnen verbouwen.

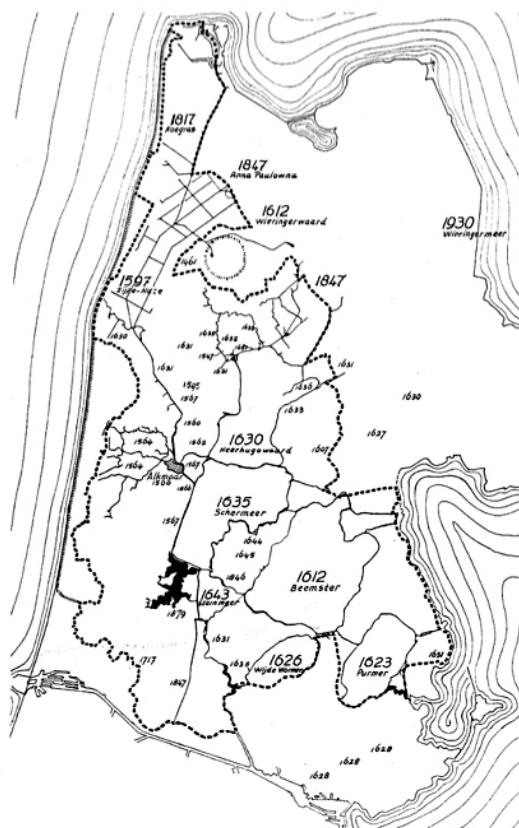
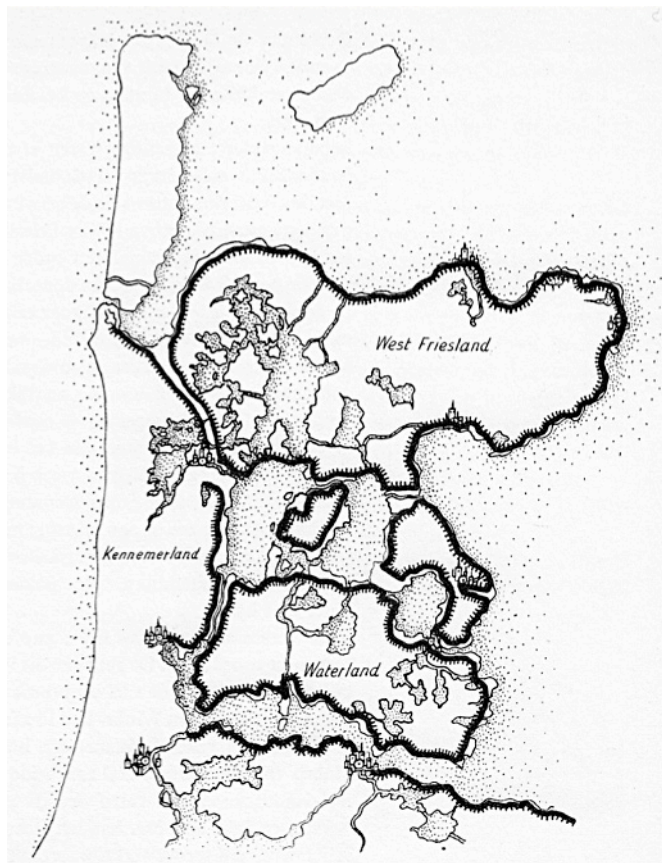
Als er dijken om de meren lagen en er molens op stonden, was het niet zo moeilijk om de meren leeg te pompen en er landbouwgrond van te maken.

Nou ja, niet zo moeilijk, er waren wel 50 molens nodig om het Schermermeer leeg te pompen!

Bijna alle meren van Noord-Holland werden leeg gepompt tussen 1580 en 1680. Deze vroegere meren noemen we droogmakerijen.

OPDRACHT: LANDAANWINNING

Kijk op de kaart links. Je ziet het enige meer dat in Noord-Holland overbleef.

1. Teken een pijl bij het enige meer dat is overgebleven in Noord Holland.
2. Vul in: Het ..... is het enige meer dat over is van alle meren in Noord-Holland. Vroeger werd dit meer ook wel het ..... genoemd. De landaanwinning was nodig voor .....

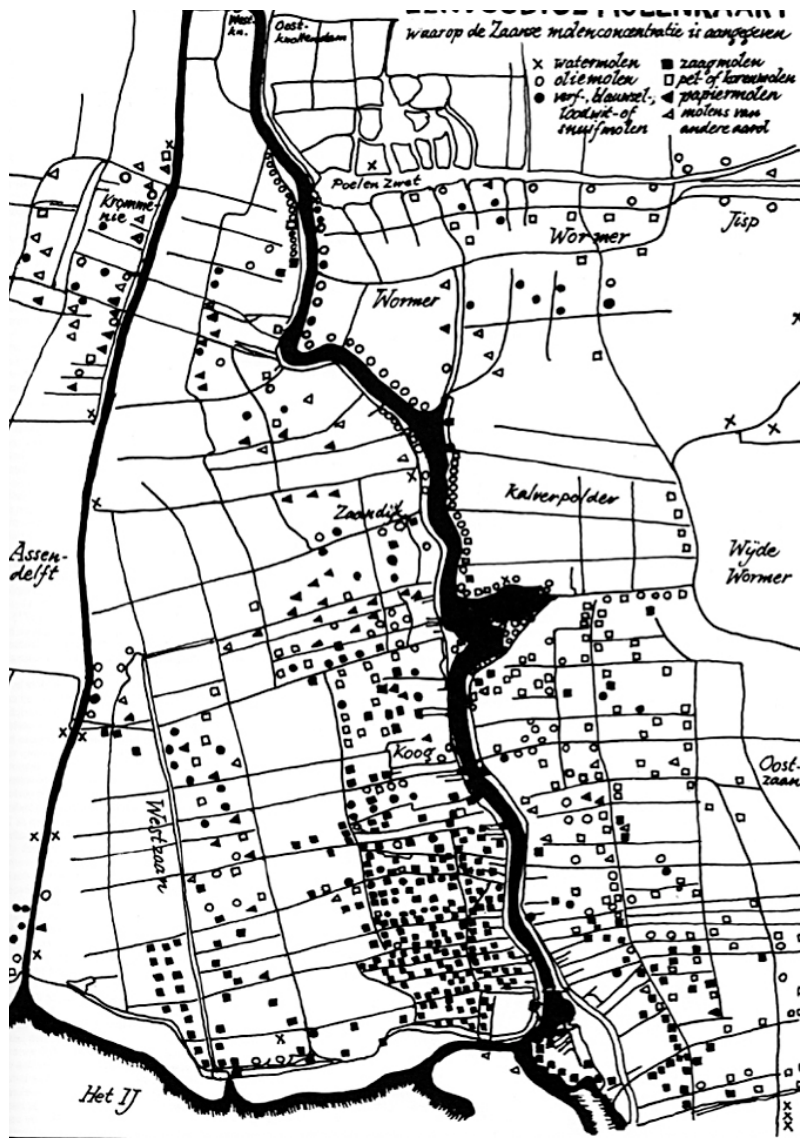
LANDSCHAP, WIND EN WATER

DE ZAANSTREEK IN DE 17E EEUW

INFO

In de 17e eeuw waren er veel molens in de Zaanstreek. Het waren geen poldermolens, die water verplaatsten, het waren industriemolens. In deze molens werd een grondstof bewerkt voor gebruik, bijvoorbeeld een houtzaagmolen. Een Houtzaagmolen zaagde planken uit boomstammen. Die planken werden weer gebruikt voor het bouwen van schepen of houten huizen. Eigenlijk waren de molens houten machines. De Zaanstreek was een industriegebied met houten machines. Het eerste industriegebied in de wereld!

Molens hebben wind nodig en die was er genoeg in het vlakke Noord-Hollandse landschap. Daarom staan ze ver uit elkaar, niet in elkaars wind. In Amsterdam bleven de houtzagers nog lang met de hand zagen in plaats dat zij houtzaagmolens gebruikten. Dat had te maken met gebrek aan wind in de stad, maar ook met de angst dat de houtzagers hun baan zouden verliezen als de molens hun werk zouden overnemen.

LANDSCHAP, WIND EN WATER

OPDRACHT: DE ZAANSTREEK IN DE 17E EEUW

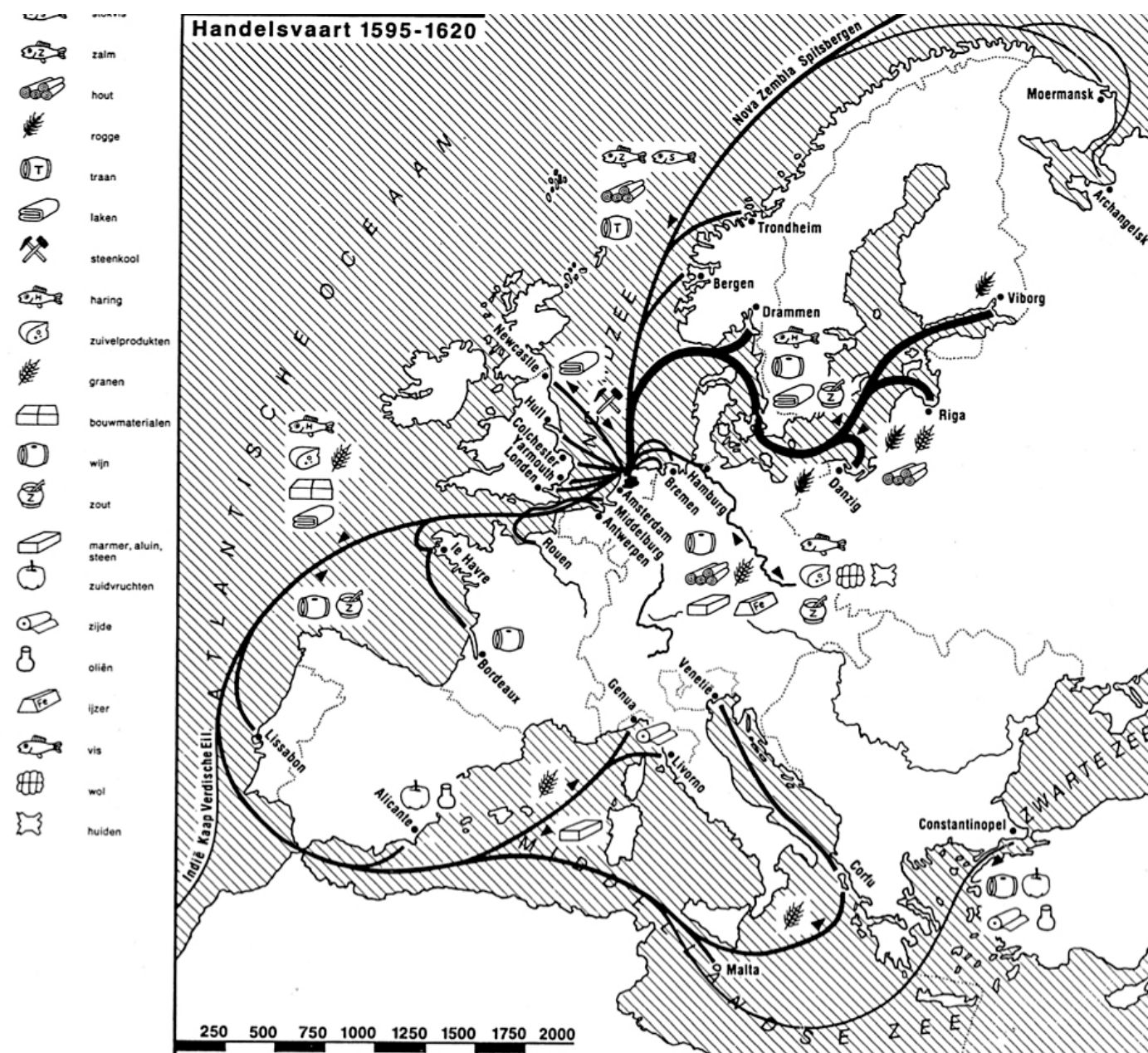
1. Stel je voor dat je een Amsterdamse houtzager bent en vertel wat jij van de molens in de Zaanstreek vindt en waarom.
Schrijf op:

LANDSCHAP, WIND EN WATER

HOLLAND ALS MIDDELPUNT VAN DE EUROPESE HANDEL

zie ook de achterkant →

CORNELIS CORNELISZOOM VAN UITGEEST - ZAGEN OP DE WIND

LANDSCHAP, WIND EN WATER

HOLLAND ALS MIDDELPUNT VAN DE EUROPESE HANDEL

INFO

Op de kaart zie je dat alle handel via Amsterdam liep. Goederen uit heel Europa werden in Amsterdam gekocht en verkocht of tijdelijk opgeslagen. Zo werd Amsterdam het centrum van een stapelmarkt. Amsterdammers waren goed in handel drijven. De Republiek, zoals Nederland toen genoemd werd, had een gunstige ligging maar dat was niet het enige. De Republiek had als enige land genoeg schepen voor de handel. Dankzij de vele houtzaagmolens konden we heel veel schepen bouwen. Met die schepen verdienden de kooplieden veel geld. De handel zorgde ook voor veel werk voor ambachtslieden. Ook in Uitgeest.

zie ook de voorkant →

CORNELIS CORNELISZOOM VAN UITGEEST - ZAGEN OP DE WIND

OPDRACHT: HOLLAND ALS MIDDELPUNT VAN DE EUROPESE HANDEL

Kijk op de kaart welke producten de Republiek kocht en verkocht.

1. Vul in:
De Republiek werd heel machtig en rijk in de 17e eeuw.

Dat kwam door de ..... handel waar De Republiek der Zeven
Verenigde Nederlanden het middelpunt van was.

Zonder de ..... was ons land nooit zo rijk geworden.

Heb je alle opdrachten gemaakt en gecontroleerd?
Ga dan naar de Doe- Opdracht- 9

DOE-OPDRACHT

Julie gaan verhogingen aan brengen in het landschap op de maquette van Uitgeest.

Waar zullen er dijken hebben gelegen in Uitgeest rond 1600?

En kunnen twee mensen een sluis maken voor de maquette?

Ook krijgt iemand veen om in te laten klinken.

En er zijn mensen nodig om de geluiden van klapperen de zeilen op te nemen en wind en klotsend water.

EINDOPDRACHT

De kaarten en afbeeldingen op de informatiebladen staan ook in een power point die je nu kunt ophalen bij je meester of juf. Je kunt de power point zelf nog mooier maken. Met wat je nu weet, houd je een presentatie bij de power point voor de klas. Verdeel taken en doe het met elkaar.

TIPS PRESENTATIE:

VEEL SUCCES!

- Zorg dat je in de presentatie je eigen woorden gebruikt.
- Gebruik deze woorden uit de tekst:
  - Zuiderzee / - veengebieden / - inklinken / - oeverslag
  - poldermolens / - dijken / - droogmakerijen
  - industriemolens / - stapelmarkt / - ambachtslieden
- Doe de presentatie uit je hoofd. Je mag wel wat steekwoorden als geheugensteun op papier zetten.